

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre. . . 12 kor.
Fél évre. . . 6 „
Negyed évre . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

Felelős szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . 4 „
Nyolczad oldal . 2 „

Válasszunk alispököket avagy missiói superintendenseket.

(A tisztelt papi értekezletek becses figyelmébe ajánlván.)

A fejlődés folyama mindenben, a mi élet, — tehát az ev. egyházi életben is, — más meg más pontokhoz ér s vezet. E pontok némelyike újnak, másik megújítottnak, olyik meg réginek tűnik fel.

Ki beszélt volna egyházunkban, Magyarországon, azelőtt pogány missióról? Ev. ref. testvéreinknél Czelder Márton, nálunk gondolom: Láng Adolf s a felvidéken: Hurbán József emlegették s karolgatták ugyan fel e szent ügyet, egyébként azonban az volt a nézet, hogy itthon végezzük mi csak a mi missiókat. S ma? Felülről, tudniillik püspökeinktől lefelé széles rétegben érdeklődnek tevőlegesen is hiveink a pogányok térítése iránt. Térítőt ugyan még nem küldünk, de gyűjtünk s adunk legalább pénzt e czélra.

Ki beszélt volna továbbá a szertartások szarításának szükségességéről azelőtt? Most az e kérdésben mindig puritánabb ev. ref. testvéreink is kezdenek — talán angol példa nyomán is — engedni e tekintetben és egy s más felhozni inkább pro, mint contra!

Ki beszélt volna a protestáns egyaránt kemény s érzékeny autonómisták közül állami pénzsegély elfogadásáért azelőtt? S most, a kongruát éppen a volt egyházi 48-as autonómisták utódjai kívánják, sürgetik jobban, mint a jelenlegi egyházi s nemzetiségi conservatívok, kiknek elődjei pedig hajdan államsegélyt elfogadva a pátens szellemében szervezkedének is?

S nem érdekes jelenség-e, hogy a kath. honfitársainknál is, főleg a világi elem éppen napjainkban törekszik sorompóba szállani a r. kath. autonómia mellett?

Tempora mutantur, et nos mutamur in illis!
Változó idők! Változó emberek!

Csak az egy szükséges dolog legyen bennünk evangélikusokban a változásoknál is meg, tudniillik: az üdv öhajtsa a Szent Igében meghatározott hit által. Hit által abban, ki az egyedüli alap, mely vettetett, s mely nem más, mint a Jézus Krisztus. Nélküle nincs igazulás, újjászületés, megújulás, nincs üdvösség, ne legyen változás. Mert, hogy a hit a Jézus Krisztusban megjelent isteni kegyelem elfogadása, ezt ne feledjük a keresztyén egyházi szervezet kérdéseinél sem, mely szervezet az embernek Istennel való legbensőbb életközösségéhez, tudniillik a valóshoz tartozik, a vallásnak pedig magyarázó meghatározója éppen a hit.

Az alap egy; megvan, — hirdették őseink s hirdetjük mi is és építünk reá. De építünk különféleképen, az az, ki-ki a maga ereje, szelleme s meghatározottsága szerint. Ha valaki rosszul épít, az épülete — kártyavárként — összedől csakhamar, még szilárd alapon is. Vagy pedig az is megtörténhetik, hogy az épület állt fényesen, a meddig addig, vagyis míg az idő vasfoga meg nem ette, — aztán újra kell építeni, vagy ugyanúgy, vagy másként.

Ilyen gondolatokkal telve, ragadtunk pennát, hogy jelen cikk avagy tanulmány címét képező tárgyról elmélkedést kezdjünk.

„Válasszunk alispököket avagy missiói superintendenseket, — az eszménk, gondolatunk, indítványunk, — nem is új, csak megújított, — a fejlődés folyama által felmutatott s felvetett pont. Ám vizsgáljuk, vajjon csakugyan fejlődési pont-e? vagy csak látszat, képzeleti feltetsző tárgy?

Minden eszme, gondolat, akkor ölthet s öltön is testet, ha szükségét pótol s ha lehetsé-

ges. Mert csak azon eszme válhatik — Isten akaratából is — valóvá s áldásossá, a mely szükséges és lehetséges. Próbáljuk bizonyítani, hogy a mienk ilyen.

I. Nézzük először is a szükségességet. — Egyházi gyakorlat és zsinatilag létrejött egyházalkotmányunk szerint püspökeink feladata nagyon terjedelmes körű; kiterjed voltaképen az egyházi élet minden terére. A püspök felügyel az egyházakra, iskolákra, prédikálásra, ev. tanításra, nyájra, pásztorokra, hazafiságra, erkölcsre, az anyagiakra, érintkezik fent s lent is az egyházi s állami közegekkel, továbbá felavat papokat, különösen ügyel a papképzésre, szentel templomokat, látogat egyházakat, kerületi s egyetemes gyűléseken társelnököl s újabban a főrendiházban is képviseli az egyházat. Szemmel kísérheti s irányíthatja aztán általán egyházi életünk fájának ágas-bogas fejlődését a sok bizottságban hathatósan s mindezek mellett még saját gyülekezetének is lelkésze. Ez mind szép, szükséges, jó és illő dolog ahhoz, s való annak, a ki episkopus-superintendens-felügyelő. De egy ember csak egy ember, ha mindjárt apostoli buzgósági főpásztor is.¹⁾ Egy szive van csak, két keze van csak. Mindent nem tehet. Mindenért felelős nem lehet. Segítőkre van szüksége. Segítők a többi hivatalnokok, külön is, együttvéve is. Így minden előtt s egy sorban, a világi felügyelőtárs, aztán — saját egyházmegyéjökben — az esperesek, esperességi felügyelők, újabban püspöki titkár, missiói lelkész, káplán és a többiek. A legjobb, legalkalmasabb s legközvetlenebb tekintélyes kerületi emberi segítőről azonban nincs szó az Egyházalkotmányban. S szerény nézetünk szerint, éppen ez volna az alpüspök avagy missiói superintendens. Mint alpüspök a püspöknek helyettese, mint missiói superintendens pedig önállóbb körű működésű egyházi tisztviselő. Igazi „homo diocaeanus,” kerületi ember, — ellentéte a régi, történeti, bús értelmű homo diocaeanusnak, a ki tudvalevőleg ellenőrző s kath. közeg volt. A mi missiói superintendensünknek superattendentív működése ev. szellemű lenne.

Beszéljek-e a missióról? A külső s főleg a belső missió fontosságáról?! Nincs ev. egyházi

¹⁾ Hogy egy ember is mily sokat tehet, annak példáját nagy tevékenységű püspökeink között, újabban a dunáninneni ev. kerület főpásztora azzal is adta, hogy esperességenként papi értekezleteket akar saját előlülése alatt tartani s Fehér-Komáromban már meg is kezdte az üdvös munkát.

lapjainknak oly száma, nincs ev. prot. privat össze-
jövételünk, nincs papi értekezletünk, nincs közgyű-
lésünk, hogy a missiói eminens ügye ott — mint
életkérdés úgyszólván — tanácskozás tárgyává
ne tétetnék. Egész egyházunk át meg át van —
s legyen is — hatva a belső missió domináló
szükségérzetétől, az intensív evangelizáló egyházi
működés nagy jelentőségétől. S éppen e szükséges
és szent ügynek — tudniillik a belső missiónak,
kapcsolatban a külsővel — nincs külön munka-
vezetője, lelkesítő s lelkesedő lelke! Vagy ez is
a sokoldalú művű püspök legyen? Hát minden-
esetre legyen s maradjon ő itt is az episkopus,
de a munkát vezesse részletesen s felelőséggel a
missiói superattendens. Minden kerületben egy. Az
ő kezében égjen a munka, pontosuljanak össze
a vezető főszálak, mely esetben reményleni lehet,
hogy nem fogunk oly nagyon kévekinth széthullo-
gatni itt és ott; lesz biztosabb irány, kevesebbül a
vergődés, gyengül a széthúzás s erős lesz a bel-
élet. S belerőtől felpezsdül a külső élet is. Pro-
batum est, ad majorem Dei gloriam et in utilitatem
salutem hominum. Az idők gonoszak, szeressük
és erősítsük egymást. Németországban is vannak
nemesak Mission spredigerek, de Mission seniorok
is és igazgatók.²⁾ Nálunk elég, nagyon elég lesz,
ha a külső s belső missió dolgát viszi, végzi, be-
tölti emberül egy ember, még akkor is, ha az
áldásos gyámintézet megtartaná s tartsa is meg,
külön álló helyét s elnökeit. Ennyit az ügy szük-
ségességéről stb.

II. A mi a lehetőséget illeti, az is meg-
van; még pedig az E. A. 143. § ában, mely így
szól: „Az egyházkerületeknek szabadságában áll a
jelen törvényben elsorolt rendes tisztviselőkön kívül
szabályrendelet által meghatározandó hatáskörrel
más tisztviselőket is alkalmazni.“ Az itt említett
„elsorolt rendes tisztviselők:“ a kerületi püspök,
felügyelő (élethosszig,) aztán a jegyzők, pénztáro-
sok, ügyész, számvevő és levéltárnok (6 évi idő-
tartamra;) utóbbiak jogai s kötelelességei, a mennyi-
ben a törvényben meghatározva nincsenek, szabály-
rendeletileg határozatván meg“ (Olv. 142. §) E
szerint a missiósuperintendens úgy választathatnék,
mint más hivatalnokok a kerület püspökén s világi
felügyelőjén kívül. Püspöki hivatal üresedése esetén

²⁾ Ily missióesperes pld. H a n d m a n n Richárd s igaz-
gató S c h w a r t z, kik hazánkba is jártak s igen örülnek a
magyarhoni külmisziói érzék ébredésén. (Olv. Scholtz Ö.:
„Külmiszió“ 1899, 1–3 l.)

természetesen megmaradna a hivatalra nézve legidősb esperesnek — quasi korelnöknek — Egyházalkotmányunkban meghatározott püspöki helyettesítési joga az új püspök beigtatásáig (136. §.) Ennyit az eszme testöltésének ez idő szerinti törvényi, külső lehetőségéről; a belső törvényi lehetőség a szükségességben implicite amúgy is bentfoglaltatik.

Nézzük azonban még az indítvány solida declarációját

a) a történelem világánál, s aztán

b) a jelen idők szempontjából.

a) A történelmi megvilágítást megadják régebbi zsinataink idevágó intézkedése és a világi inspektorságok fejlődése.

Az 1610-ben tartott zsolnai ev. zsinaton, hol tudvaleg 11 felső-magyarországi vármegye evangélikusai számára, a bécsi békében adott jogczim szerint 3 superintendens választott, elődeink egyszersmint három alsuperintendenst is avagy „inspektort“ választottak a papok sorából, még pedig Pozsony, Nyitra, Barsban a németek számára: Heicheli Simon pozsonyi, a bánya városi németek számára: Lencz Pál selmeczi, s Pozsony, Nyitra, Bars magyarjai részére: Kürthy István szeredi lelkészt, mely inspektorkok fenti superintendensekkel kölcsönös levelezési s függési viszonyba helyeztetvék („mutuam cum antelatis dominis superintendentibus habebunt correspondentiam et dependentiam.“) Nyelvi szükségességből is kreáltatt 1610-ben ez állás, mert különben a maiaknál jóval kisebb egyházkerületekben bizonyára maga jól győzhette egy-egy superintendens is akkor a dolgot. A szepesváraljai zsinati végzéseiben (1614-ben) is szó van — bár személyi nevezések nélkül — ez inspektorokról, kik a superintendensekkel s seniorokkal együtt, példás életet élni köteleztettek (1. pont,) az új papokat fentiekkel együtt fogadhatták (IX. p.) kisebb jelentőségű ügyeket a seniorokkal egyaránt intéztek, kandidátusok beállításánál szerepeltek (VII.) stb. Látjuk tehát, hogy a multban is meg voltak az alpüspökök előképei.

A fejlődés későbbben e papi inspektorok avagy alsuperintendensek helyébe világi felügyelőket produkált. A rózsahelyi zsinaton (1707.) még csak ablegatusokról, asszessorokról van szó, de a pesti zsinaton (1791) az egyházi (papi) su-

perintendens mellett nemcsak kerületi supremus inspektort, de vice-inspektort is találunk, sőt a generalis inspektor mellett is van — eo absente — vicegeneralis inspektor¹⁾

Tudvaleg eleink, egyházi ügyek intézésére minden szervezés nélkül összejöveteleket tartottak, melyek egyikén 1758-ban b. Zay Pétert generalis inspektor czimmal elnökké választották. Négy kerületi felügyelő pedig már 1735-ben állított be. Az 1774-iki első alakuló egyetemes gyűlés alkalmával meg az egyetemes felügyelő mellé helyettes is választott, még pedig: Tihanyi Dániel személyében.²⁾ S ezen egyetemes világi másodfelügyelői vagy helyettes állás továbbad is megmaradt; így ilyent töltött be: b. Prónay Sándor, majd Ambrózy Lajos, sőt még gróf Zay Károly mellett is ott volt Szirmay Adám. Fenti 1758-iki összejövétel alkalmával kerületi alfelügyelők is választottak (Dezsőffy, Podmaniczkyak,) sőt Zay báró — a la ministerelnök külön tárczával — külön felügyelőiséget is kapott a maga részéről, azon kikötéssel, hogy a kerületi alfelügyelőt maga választ-hassa.

Felemlitendőnek kell továbbá tartanom itt, hogy ez összejöveteleken vagy congresszusokon papok nem voltak jelen, s csak az 1790-iki (nov. 24.) gyűlésen a 31 világi mellett megjelent az első 3 ev. papi személy (pozsonyiak,) de aztán jöttek egyre többen, azonban még csak 1824-ben történt azon eset, hogy mind a négy ev. superintendenst láthatta a közgyűlés először együtt.³⁾

De — kérdené valaki — mért emlegetjük s hozzuk és idézzük fel e történelmi emlékeket? Azért, hogy bizonyítsuk, miszerint egyházunk kormányzásában a multban főképpen s kiválóan ev. prot. világi embereink buzgólkodtak s vezérkedtek. Hát igen! a protestáns világi nemes embereknek jutott szép osztályrészüi hajdan serénykedniök e tekintetben, s ők — áldás emlékökre ezért — lelkesedtek is és dolgoztak, beszéltek, meg cselekedtek, áldoztak és őrt állottak, fent és lent. Igazi fidei defensorok voltak

¹⁾ Mostani egyetemes névtárunk szerint (6. l.) nem Tihanyi, de Ujházy Dániel lett volna a helyettes. Ez adattal nem vág össze Haan Lajos: „A magy. ág. hitv. ev. egyetemes gyűlései“ cz. műve 9. l. olvasható feljegyzés; bizonyára az utóbbi a helyes.

²⁾ Olv. Haan i. m. 49. l.

³⁾ Olv. Szeberinyi L. „Corpus maxime memorabilium synodorum ev.“ 116. l. s. köv.

ők. Szervező tevékenységök, bátor vállalkozásaik, kitartásuk hálára kötelező, noha természetesen ők is csak kötelességet teljesítettek. Agitáltak maguk, s ágensi intézményt is alkottak. Hivek voltak, buzgók voltak, vallásosak voltak és erősek s gazdagok hozzá; sokat tettek s tettek is. Azért választottak alfelügyelőket is, hogy a jó munkát jól győzzék.

Ma a helyzet más.

b) A jelen idők szempontja és postulatumból nem világi alinspektorokra, de egyházi alpüspökökre avagy missziósuperintendensekre van szükség. A fejlődés ide vezetett s vezet. E konstatació azonban természetesen nem azt jelenti, hogy manapság világi férfiainkra nem hármolna feladatok megoldásának terhe. Pap nem pap, valamint a multban nem kapott, úgy a jelenben sem nyer quietismussal koronát. Azt akarjuk e pontnál azonban mondani mégis, hogy ha hajdan az egyházi élet vezetésében s mentésében a fennálló viszonyok között a bajban imádkozó papság talán kisebb körben maradt: ma előre kell lépnie. A papságra ma igazi misszióképen nagy feladatok sora vár, melyeket ha megold: legszebb kötelességeit teljesíti. E missziójához természetesen nem éppen ma jutott, de lassan és fokozatosan. A Révész és Székácsoknak s hasonlóknak is van a dologban részük, meg van általán a változott időknek. A nemesi jogok s előjogok kora mulóba ment. A protestáns nemesek anyagi gazdagsága is maholnap — sajnos — a multé. Azután meg, ma általán a magyar nemes, vagy főnemes nem képes úgy sem védeni, sem támadni a válást, mint valamikor. Átalakulás történt. A közéletbe széles rétegekben új tényezők léptek be érvényesülési joggal.

Az átalakulás nem volt ment belső egyházi harcoktól sem. Ösmeretes tán sokak előtt a prot. hazai egyháztörténetből Sina Miklós ref. püspök esete, kinek személye miatt a világi elem az egyházzal keményen össze is tűzött még a mult század végén. S nálunk is ág. hitv. evangelikusoknál a nyitrai nemes Petykó Ádám parancsoló fellépése, századunk első felében, a papok ellen nem az egyedüli jellemző eset e részben. A Dr. Luska hont-udvarnoki lelkész élettörténete, világi protestáns férfakkal való összeharagudásából fejlődött „martyromsága“ meg egyenesen szomorító korrajz. Így természetesen, azaz pártoskodás, gyűlölködés s osztályharczczal a mint sohasem lehetett,

úgy ma sem lehetne boldogítani az ev. anyaszentegyházat. Nem versengés, de verseny legyen, nemes verseny a jelszó, mely alatt minden résztvevő — s általok a szent ügy maga — csak nyerhet.¹⁾ A világi elem egészen természetesen részt kíván s kívánjon is magának a jogok és kötelességekből mindig. S itt mi röviden de őszintén kijelentjük, hogy a mint szót emelünk ma az alpüspök beállításának szükségessége mellett, oly igazán óhajtánók, hogy szükség legyen — ev. buzgóság és üdvös munka szaporodásával lépést — világi alfelügyelői hivatalra is. (A gyakorlatban, némely esperességben meg is van, pld. Árvában is éppen most választottak esp. helyettes felügyelőt, Hontban is volt, Gömörben meg megint van két alesperes.)

A nemes munkában a papság se maradjon hátul. S nem is maradt, állithatjuk. A multban inkább szenvedett, újabb időben inkább dolgozott, hiven a jelszóhoz: ora et labora. Így előre való törekvésének példájául följegyezték jegyzőkönyveink, hogy 1844-ben az 5 szab. kir. városi esperesség előterjesztésére szóba került az egyetemes gyűlésen is társelnöklő papi személy választása. A szóból tett lőn, az óhaj teljesült is aztán, mert az egyetemes alfelügyelői hivatal megszűnésével 1862-től fogva Székács felváltva Haubner superintendenssel társelnökölnék már a teljes című egyetemes egyházi és iskolai felügyelő oldalán s még korábban, tudniillik 1839-ben fölmerült a bányakerület indítványában az egyetemes püspök eszméje is, mely indítvány azonban, mint zsinati tárgy akkor a zsinathoz utaltatott, és az eszme utolsó zsinatunkon tudvalevőleg tárgyalatott is, de meg nem valósított.

Az egyetemes püspökség eszméjéről nincs itt helyén véleményt mondanunk; a dolgot felhoztuk csupán a tárgyi rokonságnál fogva, egyébként általán azt tartjuk, hogy minden eszme, mely életrevaló, megéri Isten akaratából a maga idején.

A mi eszménk, melyet érlelünk, s melyet egyházunk fájáról maholnap leszakításra valónak véleményezünk, az alpüspöki avagy missziósuperintendensi hivatal felállítása, melynek fentebb

¹⁾ S mindjárt kevesebb lenne hanyatlásról a panasz, mely hanyatlást — úgymond dr. Váradi Zs. — „a statisztika, a vegyes házasságok meggyezéseseinek egyházunk elleni kiütése, felekezeti iskolák feladásának hosszú gyászos sora, lelkészi s tanítói pályák fokozatos néptelenedése stb... közelfoghatóvá teszik.“ (Olv. Prot Szemle, 1900. „Prot. napilap érdekében“ 3. f 151. l.)

iparkodtunk bizonyítani szükségességét és lehetőségét.)

De hogv dűlőre vihessűk, a jelen szembont-jából indítványunk célja felé törő elmélkedésűnket, különösen három pontot írunk itt le: 1. Ki tagadná, hogy egyházunkban sok a munka, s ha a munka sok, arató is kell sok. De ekkor is 2. minden munka sikere, emberileg, az okos vezetés és munkafelosztástól függ. 3. Egyetemes közérzet manapság, mikor az új egyházpolitikai törvények is kedvezőtlen eredményekre vezetnek számbeli fogyásunk tekintetében, s magok az ev. világi férfiak, felügyelők s minden buzgó hívek lépten-nyomon hirdetik és nyilvánítják, hogy éppen az ev. papság fokozott, ellenőrző, védő, óvó, ható s evangelizáló egyházi működésére van legnagyobb s legfőbb szükség; erre utal, buzdít, mutat s néz mint legfőbb megtartó s gyógyító szerre, mindenfele mindenki! Igen tisztelt uraim! ha e három pont igaz — (s ki mondaná, hogy nem az?) akkor — úgy vagyunk meggyőződve, hogy indítványunk felett könnyen napirendre térni nem lehet.

Legyen ennyi a solida deklarációból elég. Ráadásul még egy pár felvilágosító szót.

A püspök, avagy superintendensek tiszte hajdanában nagyjából az volt, a mi ma. Csakhogy akkor 3 superintendensnek is volt annyi megyéje, mint ma egynek van. S hol volt akkor a gyámintézet, Luther Társaság, M. Prot. Irod. Társulat, Zpevník egylet, bibliatársulat, diakonisszaintézet s általán a belmisszió s külmisszió, theologiai intentió, hazai tanítás, főrendiházi képviselő, kongrua, közalap, Baldácsy-alap, államsegély, nyugdíjintézet és több egyéb dolog? S mégis választottak külön alsuperintendenseket! Az életszűkség mellett tehát a történelem maga is kétségkívűl olyan útmutatást ad nekűnk, hogy válasszunk ma is, mi is.

De ellenvethetné tán valaki, hogy hajdan nyelvi szükségességből is választották ezen alsuperintendenseket! Helyes az ellenvetés. A válasz reá pedig az legyen: hogy a nyelvi szükségesség fennáll ma is. Lehet tudniillik oly jeles, igazi tőpásztori lelkűletű, püspöknek termett papunk, a ki azonban mert például tótul nem tud,

püspöknek nem választható.*) Ez esetben a hiányt pótolhatja az alpüspök némileg, a mint még a tót nyelvben szintén nem jártas nagy Székács oldalán is pótolhatta volna főleg kanonika visitatió alkalmával. S hasonlóképpen áll a dolog a német nyelvvel is. Két püspök általán többet — tehát több nyelvet is — tudhat, s így többet is tehet, mint egy püspök. A charismák osztvák.

Hangsúlyozzuk azonban, hogy szerény gondolásunk szerint az alpüspöknek fő működési köre lenne a misszió. Az ő felügyelete, buzdítása és utánjárása nyomán fakadhatna áldás, fölpezsdűlhetne az egyházi belső élet; így alakulhatnának lassankint s virulhatnának egyházainkban bibliatársaságok, ifjúsági istentiszteletek, vasárnapi iskolák, felolvasási estélyek, árvaházak, diakonisszaintézetek, különféle gyám- és segítő egyesületek, nőegyletek, nemkülönbén mértékletességi, esetleg: angol minta nyomán: vasárnap buzgó megszentelése mellett agitáló társulatok, hitelszövetkezetek; létesűlhetnének könyvtárak, vezetettének törzs vagy családkönyvek s évről évre növekvő adományok lelkes jegyzéseitől ragyognának az egyházi aranykönyvek! A confirmáció, az áttérés, kitérés fontos ügye is új vigyázatot kapna. A missziói superintendens még az évi egyházközségi közgyűlésekre is itt-ott el-ellátogathatna (salláriumul úti átalány csak kerülne?) mely ellátogatás a zsolnai zsinaton a superattendensek egyik főkötelességévé tététt is volt, s így az történeti multú és jogosultságú!

A mi a püspök és alsuperintendens közötti hivatalbeli viszonyt illeti, az nem lehetne olyan, mint van például többé-kevésbé sine cura-féle — bár igen felelős — állású magyar főispán s a vármegye lelkét alkotó alispán között, de volna olyanféle, mint a minő fennáll az egyházmegyében a főesperes s alesperes között, mely utóbbinak a helyettesítésen kívül rendszerint vagy a tanűgy vagy a gyáműgy, önálló működési körül ki van osztva. Az alesperesi hivatalt is bizonyára az életszűkség hozta létre, s mi kisebb körben megteremtétett, annak megalkotására nagyobb téren nem volna szükség, jog és erő?

*) Ugyan miért nem? Hiszen a hivatal nyelve magyar; inkább arra kellene már vigyázni, hogy olyan ne válasszanak püspökké, a ki jól és szépen nem tud magyarul, mert ünnepélyes alkalmakkor rossz magyarságú beszédével és kiejtésével az csak megerősíti a balvéleményt, hogy a lutheránusok nem magyarok. Furcsa lenne, ha Magyarországon csak azért nem juthatna valaki az evang. egyházban a legfőbb egyházi fokra, mert — tótul nem tud, ellenben oda juthat az, a ki magyarul nem tud jól. Hiszen tud már magyarul minden művelt ember, a kivel a a püspök érintkezésbe jut! Szerkesztő.

1) Szinte érzem cikkemben összehozott érveket megdönteni látszó ellenhangsúlyát: nem több hivatalra, de több buzgóságra van szükség. Válasz: ha nincs buzgóság elég, legyen hivatal legalább elég, hátha ez segít. Szeretjérván prédikáljünk.

Ellenvetésül még talán felhozná valaki, hogy a czélbavett eszme hierarchiai s episcopális törekvésű s eredményű. Éppen nem. Sőt ellenkezőleg. A missziósuperintendens áthidalhatná jól, azon nagy úrt, mely egyházunkban kétségkívül fennáll jelenlegi püspökeink s nem püspökök között. Tehát a demokratikus protestáns alkotmányos szempontból is kívánatos a szóbahozott decentralizáló tisztség s dologkör felállítása. Benne a „primus inter pares“ elve nem veszt, hanem nyer. Németországban is vannak a mi püspökeinknél kisebb szolgálati terű superintendensek, kiknél több munkájuk aztán a generalsuperintendensek. Különbösen is igazi evangeliomi protestáns elv, hogy ne állás, rang, de a munka nyerjen koronát.

A misszióról zsinatunk nem igen intézkedett, de módot adott az idézett 143. §-ban hivatalok — tehát a missziósuperintendensi hivatalnak is — felállítására, s nem remélhető-e, hogy ev. missziói szent ügyünk nagyot lendül, vérszárba hinarba nem jut, ha ember lessz a gáton mindig?

A mi még végül az új egyházi tisztviselő nevéét illeti, az eddigiek után föl kell vetnünk a kérdést, hogy alpüspök legyen-e vagy missziói superintendens? Szerény nézetünk szerint: mindkét név használható és használandó. Az alpüspök kifejezés modern szó, a mai fejlődéssel adott; a superintendens czim pedig történetileg megszentelt szép nevezet, s mint a misszió ügyek vezetőjét, előadóját az alpüspököt meg is illetné. S ha áldott emlékü Thurzó György nádor idejében Zsolnán s az ő elnöklete alatt, az alsuperintendenseket inspektorokul czikkelyezték be, — mi ma az alpüspököket nevezhetjük missziói superintendenseknek. Ha tudnillik meg lesznek választva s be lesznek hivatalaikba állítva, erős visszhangja kelvén jelen sorok egyházszeretettől vezérelt írója gyöngye szavának!

Ezek után ajánlom az indítványt, eszmét, gondolatot, felmutatott fejlődési pontot a vázolt vagy más alakban, először is a mélyen tisztelt papi értekezletnek becses gondolkodó figyelmében s ev. tárgyalásra és elfogadására s megvalósításra.

Jóságos Istenünket pedig, ki teremté és fenntartja a mennyet és a földet, s küldé nekünk szent fiát a Jézus Krisztust, hogy legyen fundá-

mentom, kérjük alázattal: segítségül adja nekünk Szent Lelkét is, hogy az adott alapon építhessük Istennek országát e földön. Amen.

KRUCSEZ ISTVÁN.

Szalay Ferencz esperes beszéde

a veszprémi ág. hitv. ev. egyházmegye közgyűlésén Veszprémben, 1900. június 20-án.

Mélyen tisztelt uraim!

„Rossz időket élünk, rossz csillagok járnak,“ a költőnek ezen szavai szomorú vonatkozást nyerne napjainkban a mi egyházunkra.

Az idő, a mostani napok, úgy látszik, nekünk nem kedveznek, azok a csillagok, melyekből mi reánk a bátorításnak, buzdításnak lelkesítő fénye sugárzott, úgy látszik, letűntek s körülöttünk a sötét türelmetlenségnek aggodalomba ejtő éjszakája borong.

Éppen azért, a jelenben sokan féltik egyházunkat, sokan félnek, hogy egyházunk felett meghúzza a halálharangot a többféle ellenünk egyesült ellenségek diadala.

Én, bár elismerem a napok nehéz voltát, bár eléggé súlyosoknak tartom a viszonyokat, nem félek, sőt a nehéz viszonyok között is megcsendül lelkemben az apostol jóslata: „Az a diadal, mely meggyőzte e világot, a mi hitünk.“ (János I. 5., 4.) Mi kelti lángra szivemben e szent reményt? Az a meggyőződés, hogy a szent, igaz ügynek győzni kell. A győzelemhez minden téren alapfeltétel ez. Hamis ügyet hosszan, biztosan védeni, győzelemre juttatni, nem lehet. Tudom, hogy egy ideig a hamis eszméket is fenntartják a közvélemény felszínén álbölcsességükkel a hamis próféták az igazság látszatában tűntetve fel azokat, de utóvégre kijózanul a félrevezetett közvélemény, elhagyja, elbuktatja a hamis prófétákat, kik bünt árultak igazság gyanánt. A hamis gyöngyöknek is akad egy ideig bámulója, vevője, de végre kinyilik a világ szeme s a fényes port megtudja különböztetni a szinaranytól, az üveggyöngyöt a valódi gyémánt szemektől.

Mi ad erőt a cselekvés bajnokának a küzdelem terén? Az a tudat, hogy szent az ügy, melyért küzd, szenved, lelkesül. A ki érzi, hogy igaz, szent ügyet véd, az nem fél, a kinek igaza van, az bátor, az ügy szentségének tudata a lélek-

nek kettős erőt, buzgalmat kölesönöz. Miért tudja Leonidas Thermopilenél maroknyi népével fenntartani az óriási perzsa hadsereget? A haza szent neve, az ügy szentsége volt az a bűvszer, a mi egymásután vezette a bajnokokat a biztos halál elé. És ha nézzük a reformatiót, ha kérdezzük, hogy az egyszerű szerzetes által megpendített eszmét, meggyújtott fáklyát, mi vezette oly hamar győzelemre egész Európában, mi lobbantotta lángra az egész világon? Felelet: az ügy szentsége, mert az ügy szent volt, Isten ügye volt; az emberiség, a felvilágosodás ügye volt.

Ennek az ügynek szolgálatában áll a mi egyházunk, a lelkiismereti szabadság, a felvilágosodás egyháza is. Ennek az ügynek előbb-utóbb győzni kell. Egy időre elfordulhat tőle a közvélemény, egy időre sötét felhő boríthatja be eget, de előbb-utóbb kitör az igazság napja a felhők mögül s az egész világot elárasztó fényben ragyog.

A baj, a hiba csak az, hogy az ügyünk igazságára alapított rendületlen meggyőződés, a protestáns, evangélikus öntudat hiányzik belőlünk. A mi egyházunk az igazi szabadelvűség egyháza, mely az üdvösségből nem zár ki senkit sem. A mi egyházunk azt vallja, hogy az Isten nem személyválogató, előtte mindenki megállhat, a ki igaz, a ki az Istent féli, embertársait szereti. Mégis minden evangélikus embernek a maga vallását, apáinak hitét kell tartani a legmagasztosabbnak, a mely legvilágosabban, legbiztosabban jelöli meg az irányt, mely a boldogságra, üdvösségre vezet. Ehhez a szent örökséghez minden evangélikus embernek szíve szakadtáig ragaszkodnia kell, ehhez kötelessége minden ev. szülőnek a gyermekeinek a szívét úgy odacsatolni, hogy azokat attól sem ígéret, sem csábítás, sem fenyegetés, sem élet, sem halál soha el ne szakaszthassa.

Ha ez a meggyőződésre alapított öntudat él lelkünkben, majd ez kezünkbe adja a másik fegyvert, mely biztosítja ügyünk számára a diadalt.

Nagy a szerencsétlensége a szent ügyeknek, ha nem bátrak a zászlóvivői, ha félnek, mindig csak fontolgatnak a bajnokai. Ez az egyik baja a mi egyházunknak is. Az első pünkösdi ünnepén azt mondták a tanítványokra, hogy „megrészedtek,” mi reánk azt lehetne mondani, ma, hogy túljózanok vagyunk. Félnékek vagyunk, a férfias bátorság hiányzik belőlünk. Nekem szent meggyőződésem az: hogy kárt okoz egyházunknak, a ki mindig azt az elvet hangoztatja: miszerint mi

gyengék, nagy dolgok keresztül vitelére erőtlének vagyunk.

Én sem helyeslem a vakmerőség túlkapasait, eltaszítom magamtól a rombolni akaró kezét, helytelenitem azok eljárását, kik gyújtó kanócot, az elégedetlenség üszkét szórják maguk körül, kik a népet izgatásukkal belevezetik a bukás örvényébe. De vészesnek tartom a kishitű félénk tartózkodást is. Ha félnek a tanítványok, ha nem bátrak a vértanúk, most nincs keresztyénség; ha fél Luther, midőn Wormsba megy, most nincs bibliánk, nincs lelkiismereti szabadságunk; ha félnek őseink, apáink, most nincsen templomunk, nincs önkormányzatunk.

„Mit eselekedjünk tehát Atyánkfiai, férfiak?”

Az egyház ügyeinek védelmében s közremunkálásában bátran előre! Az egyház minden tagja bátran, lelkesen állja meg a maga helyét! A lelkész a szószéken s a lelkipásztorkodás terén, a tanító az iskolában s az ifjúság nevelésénél, a felügyelő, előljáró az egyházjogok sorompóinál, mindenki az életben, szóval, tettel nyilvánítsa s bizonyítsa be, hogy egyházának hű fia: hithű, igazi, evangélikus keresztyén ember.

Tisztelt Uraim! A tudósok azt állítják, hogy az ember arról szokott álmodni, a miről lefekvése előtt gondolkodott. Gondolkodjunk mi is minél többet egyházunk ügyeiről, hogy egyházunkról s annak jövőjéről minél többet, minél szebbet álmodjunk. Ha így teszünk, akkor az a magasztos álmunk, hogy a mi egyházunké a jövő, beteljesül, mert alapja a Krisztus ígérete: „Bizzatok, én meggyőztem e világot. (János 16. 33.) Ne háborodjék meg a ti szívetek s ne féljen.” (János 14. 27.)

Ilyen érzelmeiktől áthatva üdvözlöm az egyházmegyének minden rendű és rangú képviselőit, reájuk, egyházmegyénkre s mostani szent munkánkra Isten áldását kérve, jelen közgyűlésünket megnyitottnak nyilvánítom.

BELFÖLD.

A Modorba tervezett Bethania alapja, üdülő evang. lelkészek számára, most mintegy 5000 koronára rug.

A békési ev. egyházmegye jún. 27-én kezdte meg közgyűlését; az iskolaszék örömmel vette tudomásul a körlelkészek jelentéseit, hanem Szarvason a túlnépesség, Komlóson a sok mu-

lasztás miatt a bajok megszüntetésére felhívta az egyházakat; a számvévszék a leltárakat, vagyonszerleget, zárszámadásokat vizsgálta meg; a lelkészi értekezlet az egyházmegyei elnökség látogatásáról szóló javaslatot tárgyalta s némi módosítással el is fogadta. Ilyen módosítások: „A látogatást bejelenteni nem okvetetlen szükséges, hogy azonban az a rendes mederben lefolyhasson, tekintve annak fontos céljait, igen kívánatos, hogy annak idejéről az illető egyházközség ideje korán, legalább 8 nappal előbb, értesíttessék.“ Kihagyandó a javaslatból ez: „A felügyelet gyakorlásánál az egyházközség tagjai közül a beszámoló tisztviselőknél kívül azok lehetnek jelen, a kiket erre az egyházmegyei elnökség esetről-esetre felszólít. A 2-ik szakasz elejére ez jönne: Az egyházlátogatás, mely a hivatalos komolyság mellett kell, hogy magán viselje az apostoli szeretet melegét: kiterjed a következőkre stb. e helyett: egyházközséghez tartozó családokra, ez lenne: az egyházhívek hitéletére. Az istentiszteletre vonatkozólag ez lenne: az istentiszteletek szabályszerű rendben s áhitatosan végeztetnek-e, az iskolákra vonatkozólag csak az utolsó pont maradjon meg: az iskolák az országos törvény és az egyház követelményeinek megfelelnek-e? A felügyelőről szóló javaslat helyett annyi kellene: a felügyelő mily buzgósággal felel meg hivatalának, s mennyiben gyakorolja törvényadta jogait? A lelkésztől szóló szakaszban a b) így hangzanék: egyházi beszédeire kellő gondot fordít-e, f) szakképzettség tekintetében igyekszik-e az önképzés méltányos követelményeinek megfelelni? A családok viszonyainak megfigyeléséről szóló szakaszból ennyi lenne: igyekszik-e befolyást gyakorolni — lelképásztori hivatásának megfelelően — a hívek vallásos és erkölcsi példás életére.“ A következő új pontot javasolja az értekezlet: az egyházközségnek vagy tisztviselőnek a magára nézve netalán sérelmesnek talált intézkedések ellen jogában áll az egyházmegyei közgyűlés elé kérelmezéssel járulni. A közgyűlés másnap a javaslatokat elfogadta.

Az előértekezleten az esperes bemutatta, a főbb tárgyakat. Június 29-én a gyámintézeti istentiszteleten Zvarinyi János, szarvasi lelkész tartotta a szent beszédet. Veres József esperes a betegség miatt elmaradt Haviar Dani egyházmegyei felügyelő helyettesítésére felkérve dr. Haviar Gyula kondorosi felügyelőt, miután az elfoglalta az elnöki széket, felolvasta évi jelentését, mely általában az egyházi statisztika adatainak kedvezőbbre fordultáról tesz tanúságot. A szarvasi főgymnasium felügyelő bizottságának, a régi özvegy-árva-intézetnek, a segélyegyletnek, a számvévszéknek, közpénztári számvizsgáló bizottságnak, gyámintézetnek jelentéseit tudomásul vette a közgyűlés, a szarvasi gymnasiumnál azon óhaját fejezve ki, hogy a tanári állások mindig nyilvános

pályázat útján tölthetők be. A segélyegylet szabályait fölterjeszti a kerületi gyűléshez, fölkeri a kerületet, hogy a szarvasi tanítóképzőt vegye át.

Élénk vitára szolgáltatott alkalmat a szarvasi segélyegylet s az orosházi egyházközségnek ama ügye, melyben tanítói fizetéseinek rendezését kéri.

A szarvasi segélyegylet, mely tisztán a szarvasi egyházközség lelkészeit s tanítóit van hivatva segélyezni, előadó Gajdacs Pál véleményes javaslata alapján az egyházmegye felügyelete s fennhatósága alá volna helyezendő, hosszabb eszmecsere után utasítja az egyházmegye a szarvasi egyházközséget, hogy helyi segélyegyletének alapszabályait terjessze be, s egyben határozatképp kimondja, hogy e beterjesztett alapszabályokat egy bizottságnak fogja kiosztani s annak javaslata után fog határozni a tekintetben, mikép s mely határok között fogja felügyeleti s fennhatósági jogát kiterjeszteni nevezett segélyegyletre.

Az orosházi ügynek ugyancsak Gajdacs Pál tót-komlósi lelkész volt előadója, elmondja, hogy az orosházi egyházközség egyháztanácsa tanítói fizetéseinek megváltoztatása céljából szabályrendeletet nyújtott be az egyházmegyei közgyűléshez jóváhagyás végett, kérve, hogy az eddigi ú. n. földes tanítói állomásokat, melyeknek jövedelme mintegy 1300 frt, szüntethesse be s új állomásokat szervezve, a már most hivatalban működő, de még a földes tanítói állomásokat el nem nyert tanítói fizetéseket fokozatos előléptetés útján olyképp rendezhesse, hogy két tanítói állomást szervez évi 800, kettőt 700 frttal, az újabban választandók pedig valamennyien szabadlakáson, illetve megfelelő lakbéréen kívül évi 600 frt fizetést kapjanak. Az orosházi egyházközség ama kérelmével szemben az érdekelt egyházközség valamennyi tanítója felebbezést adott be, kérve a status quo fenntartását. Ez ügyben 5 tag kívánatára elrendeltetve a névszerinti szavazás, 24 szavazattal 14 ellenében az egyházmegyei közgyűlés az orosházi egyházközség egyháztanácsának határozati javaslatát elvetette, egyben utasította az egyházközséget új, a tanítói előléptetéseket szabályozó szabályrendelet kidolgozására.

Közel 2 óra volt már d. u., mire a közgyűlés e ponttal végzett, tekintve az időnek előrehaladott voltát, az elnökség a közgyűlést d. u. 4 óráig felfüggesztette.

Mig a zöld asztalnál komoly, fontos ügyeket oly hosszú ideig tárgyalva láthattuk a türelmes s dicséretes ügybuzgóságú egyházi képviselőket, addig a fehér asztal mellett a polgári körben rendezett közebéden láthattuk azt a szép egyetértést, a mely az orosházi egyházközség kebelében az egyes vallásfelekezetek s az egyházi s politikai hatóságok között fennáll. Ott láttuk a közebéden a járás főszolgabíráját, az orosházi izra-

elita egyházközség tudós papját, a kir. közjegyzőt s Orosháza község társadalmának előkelőit.

D. u. 3 órakor újból megnyitotta az elnökség a felfüggesztett ülést s ekkor első sorban is a beadott kérvényeket intézték el, így nevezetesen a nagy-szenási egyházközségnek azon kérelmét, hogy új temploma kiadásának fedezéséhez 1000 frt kölcsönt vehessen fel, a kondorosi egyháznak felterjesztését, melyben új lelkészlakása építési terv és költségvetését kéri jóváhagyni. A csorvási egyháznak beadványát, melyben templom tervének, az orosházinak, melyben bérház építésének s költségvetéseinek jóváhagyását kérelmezi, valamennyi kérelemnek helyt adott a közgyűlés.

Ez után a szarvasi Szilvágyi-alap ügyét tárgyalta a közgyűlés, határozatilag kimondván, hogy a Szilvágyi-féle alapot, mely a végrendelező akaratára értelmében egy majd létesülendő magyar egyház céljaira volna fordítandó, miután külön magyar egyház nincsen Szarvason, az egyházközségnek használatára átengedi, azon megszorítással azonban, hogy a magyarok legalább a mostani mértékben el legyenek látva istenitisztelettel és iskolával.

Eltfogadta a közgyűlés Veres József következő indítványait:

1. Kérje fel a közgyűlés a kerületi közgyűlés révén az egyetemes közgyűlést: tegye meg a szükséges lépéseket a kormánynál, hogy az a lelkészek fizetését 1600 koronára egészítse ki még ezen évben.

2. Kérje fel a közgyűlés a kerületi közgyűlés útján az egyetemes közgyűlést: írjon fel a m. kir. belügyminiszterhez, kérvén, hogy vonja vissza azon rendeletét, melyet a születési anyakönyvi kivonatokban a vallás megállapítására vonatkozólag kiadott, s a hitfelekezeti adat megállapítását a törvénynek megfelelő módon szabályozza.

Remélte a közgyűlés, hogy a kormány, mely a katonák fizetésének fölemelesét néhány hónapra visszamenőleg hajtotta végre s a tanítóknak és tanároknak a fizetés kiegészítését egyszerre adja meg: megteheti ezt a papságnak is, mely stólában és anyakönyvi jövedelemben sokat veszített, s a kiegészítés után is éppen csak a létminimumot kapja meg; a létminimumra pedig nemcsak 8 év múlva lesz szükség, hanem mindig. A másik indítványt azon meggyőződésben fogadta el a közgyűlés, hogy a rendet e tekintetben csak úgy lehet a törvénynek megfelelően biztosítani s a felekezettek között a surlódást elkerülni.

Koren Pál, arad békési esperes lemondott állásáról az egyházmegyei közgyűlésen, az ellene intézett hírlapi névtelen támadások miatt, ugyanott lemondott **Jeszenszky Károly** is a jegyzői tisztról.

A nagyhonti ág. hitv. ev. papság f. évi június 26-án Egyház-Maróton tartotta

az idén értekezletét. Jelen volt 19 lelkész s mint vendég: **Kubányi Károly** tanfelügyelő, **Sembery István** földbirtokos, **Lipcsey Soma** ügyvéd, **Suhajda Lajos** tanár, **Krausz Vilmos** kereskedő s hat tanító. Elnöklő testvér volt **Händel Vilmos**, jegyző **Krupecz István**.

A tanácskozást megelőzőleg az Úr házában szép számmal egybesereglett hívek körében lelki táplálékot nyújtottak: **Koricsánszky Pál** terényi tisztestvér az oltárnál, **Kuchta Lajos** pedig a szószéken szónokolva lélekemelőleg s tanítólag, amaz a tisztaszivűségről, emez pedig a prédikáló lelkészek és a hallgató hívek kötelességeiről, (közbe jól szervezett falusi dalárda énekelt szépen.)

Főbb pontok: 1. Pénztáros azon jelentése, hogy az első magy. ált. bizt. társaságtól a pénztárba 185 forint (20 frttal több, mint tavaly) folyt be, örömmel vétetik tudomásul, egyben azonban felhatalmaztatik a pénztáros, hogy egyházmegyei ügynöki minőségében forduljon a társasághoz, cheque számla adására való feljogosítás céljából. — 2. A **Cseri, Ledény, s Berencsfalu** egyházak által a multa nézve több éven át megtagadott 12 forint esp. özvegyárva intézeti évi járuléknak fizetése tovább nem szorgalmazandó s az egész kinos ügy levétetik a napirendről. — 3. A bányakerülettel szemben, segélyezési s alapítványi tekintetben emelt jogigények ügyét — elnök előterjesztése szerint — húzzák-halasztják, Hont azonban fenntartja azokat erősen. — 4. Az udvarnoki testvérnek a múlt évi papi gyűlési ebéd árának, 22 frtnak, az özvegy-árva intézet számára átadásáért, úgyszintén az ugyanazon célú 15 frt 16 krajczárnyi templomi offertóriumért köszönet szavaztatik. — 5. A pogány missióra szánt egyházi adományokra vonatkozólag kimondatik, hogy azok a jelentéssel együtt egyenesen a főesperesi hivatalba küldendők s az e célú offertórium meghatározása minden egyház belügyét képezi. — 6. A bányakerületi segélyintézet pénztárának kimutatása a tagoknak megküldetvén, kéretnek a honti tagok, a fizetések pontos teljesítésére a saját érdekekben. — 7. A kerületi ev. tanítóképző ügyében kimondatik azon óhajlás, hogy a tanítóképző **Selmeczen** legyen. 8. Miként tavaly, úgy az idén is figyelembe ajánlatik **Schmidt Károly Jenő** pozsonyi ev. tisztestvér felhívása, nő hiveinknek a diakonissa-intézetbe való belépésre vonatkozó buzdítás ügyében. 9. **Kuchta Lajos** berencsfalui kartestvér abbéli vitás és panaszos ügyére nézve, hogy őt a polgári hatóság egy 1894 előtt kötött s azután felbontott házasság, felbontási actusáról nemcsak nem értesítette, de egyenesen nem értesíteni rendelte, — felvilágosításul s általános directívául szolgáljon a következő két intézkedés: a) Az 1895. évi október 1-je előtt a felekezeti házassági anyakönyvekbe bejegyzett házasságokra vonatkozó

bírói határozatok feljegyzés végett nem az állami, hanem az illető felekezeti anyakönyvvezetőhöz küldendők át. Igazságügyminiszter. 1896. márczius 29, 13905 sz. a. kelt rendelet. — b) Az igazságügyi és a belügyminiszter konkrét esetből kifolyólag abban állapodtak meg, hogy ha a felekezeti anyakönyvbe bejegyzett házasság felbontására vonatkozó ítéleteket a bíróság mégis az állami anyakönyvvezetőnek küldené meg, az anyakönyvvezető ne küldje vissza a bíróságnak, hanem saját hatáskörében tegye át az illető felekezeti anyakönyvvezetőhöz. — 10. Püspök úrnak azon kijelentésére nézve, mely szerint minden évben még kis egyházban is tartassék confirmátiói oktatás két éven át folyólag, a papi értekezlet azt határozza, hogy e fontos ügyet a lelkészek lelkiismeretességére bizza, kik a viszonyok tekintetbe vételével lehetőleg hosszabb időre kiterjeszteni az oktatást iparkodni fognak. — 11. Ugyancsak püspök úrnak a Luther-társaságba való belépésre s a társaság iratainak terjesztését célzó buzdítás visszhangjaképpen kimondatik, hogy: ki teheti, lépjen be mint személy s az egyházaknak is, különösen pedig a felügyelőknek ajánlatik a társaság, kívánatosnak tartatik azonban főleg a tót nyelvű építő olvasmányok nyújtása. — 12. Majba Vilmos, fővárosi vallástanár üdvös indítványa, egyetemes ev. tankönyvvállalat s tankönyvkiadási jog ügyében, az esperességnek melegen ajánlatik elfogadásra. — 13. Ugyancsak melegen ajánlatik felkarolásra a belmissióügy s belmissiói egylet alakítása és a külmissió. — 14. Jövő évi konferentia helyéül (meghívásra) Százd, esetleg Darazsi; szónokul Baltik Pál, esetleg Adamovics Sámuel; oltár előtt pedig Krupecz István, esetleg Bernáth Sándor jelöltettek.

A nagyhonti egyházmegye f. évi július hó 11-én Ipolyságon a megyeház tanácstermében tartja közgyűlését, mely reggeli 9 órakor veszi kezdetét.

Beküldetett. Vigyázat! Eme czim alatt a „Magyar Szó“ ápr. 26. számában Wlassics Gyula miniszter egy újabb igazságtalan rendeletről tesz említést. E rendelet mindenki előtt ismeretes. (Az én tudomásom szerint a belügyminiszter adta ki azt a rendeletet. Szerk.) Most csak arra nézve akarok felvilágosítást kérni, vajjon a prot. egyháznak, közelebbről ág. hitv. ev. egyházunk nagytudományú oszloptérfia Zsilinszky Mihály államtitkár miért s minek van ott a miniszteriumban, ha Wlassics minisztert nem világoztatja fel és ily igazságtalan miniszteri rendeletek kiadása ellen nem szólal fel? Ime a rendelet igazságtalan pontja: „ha a szülők vallása nincs kitéve a vegyes házasságból származott s elkeresztelt szülöttek anyakönyvi kivonatában, akkor az anyakönyvvezető olyan vallásának köteles be-

jegyezni az illetőt, a milyen egyháznak a papja kiállította a kivonatot, illetve a milyen felekezetnek anyakönyvébe bejegyeztetett s csak abban az esetben, ha a házasuló más felekezethez való tartozását állítja s bizonyítványokkal igazolja, tekintet el az anyakönyvvezető attól, hogy milyen felekezet anyakönyvéből állított ki a kivonat.“ Ez kellett még csak a plébánusoknak! Ha az elkeresztelt gyermekek szülőinek vallását bejegyezték is, az anyakönyvükbe, ők azért mégis egész nyugodt lelkiismerettel kiadják a kivonatot a szülők vallásának megjegyzése nélkül, azt gondolva, nem néz senki utána az anyakönyvnek. Elvárjuk, hogy prot. püspökeink azonnal megtegyék a lépéseket e rendelet visszavonására, illetve megváltoztatására; elvárjuk, hogy az esperességi, kerületi s egyetemes gyűlések is megtegyék ez ügyben kötelességüket. Ha a kath. püspökök tudnak hatni s befolyást gyakorolni Wlassics miniszter úrra, vajjon a mi püspökeink nem szállhatnak fel az ily igazságtalanság ellen?

IRODALOM.

Vaterland. „Valamint gróf Tisza István atyja, Tisza Kálmán, a volt miniszterelnök, állást foglalt Székesfehérvárott a Bánffy-féle protestáns izgatás ellen, ugyanezt tette a fia is Nagyváradon, csakhogy élesebben. Csakhogy míg az apa rövid beszéde e ponton diplomatikusabb volt, a fiú hosszú fejtegetése nyíltan lefestette a protestánsoknak több mint száz év óta folyó régi spekulációját a lagymatag műveletlen, élhetetlen és kötelességeikről megfeledkezett katolikusokkal szemben s felvilágosította ez utóbbiakat arról, mily nevésséges, — mondhatni — megvetésre méltó szerepük volt a katolikusoknak eddig és lesz még ezentúl is azzal a bomlasztó áramlattal szemben, a mely sok száz év óta sújtotta balvégzetes csapásokkal a magyar nemzetet és Szent István koronájának országait. Ha ugyanis gróf Tisza kevésbé ijesztőnek akarta is feltüntetni annak a valósi viszálykodásnak a következményeit, amely Zápolya és Mohács előtt kezdődött, szükséges óvatossággal siklik keresztül Magyarországnak a protestáns akció következtében beállott mélységes hanyatlásán s a törökök és a protestánsok egyéb szövetségeseinek Magyarországra történt behívásán. Tisza gróf fél attól az éktől, amelyet a valósi szakadás verhet bele az „egységes liberális nemzetbe.“ (Tényleg ez új nemzet!) Gróf Tisza ez éktől való félelmével csak néhány századévvál született későn. Az ék itt van, az evangéliummal verték bele a nemzet testébe s testében ezzel a halálos tövissel nem tud Magyarország semmikepen előre jutni. Valósággal itt már csak egyetlen segítségről lehet szó: ezt az éket

újra el kell távolítani. De erre nem képes sem a liberalizmus, sem a protestantizmus, sem ennek mai védenoze és szövetségese: a zsidóság. Ha gróf Tisza komolyan akarja Magyarország létét biztosítani, akkor bátran el kellene zárnia a veszedelmek forrását, s Magyarországot vallás szempontjából egységessé, katolikussá kellene tennie.“ — Nem hisszük, hogy gróf Tisza Istvánnak nagy öröme telnék abban, hogy a Vaterlandot fenti reflexiókra indította a nagyváradi beszéd.

ÜZENETEK.

H. J. Rettenetes állapot, — szégyen a m. áltami iskolára és kormányra. A legközelebbi számban megjelenik. — **N. N.** Azt méltóztatik kívánni, hogy én kérjek fegyelmi vizsgálatot olyan tanító ellen, a ki tőlem távol, a bácskai egyházmegyében működik. De miért nem kér Ön, vagy azok, a kikkel az a bizonyos Joeckel tanító, kit kivándorlási üzelmekkel vádol a „Bácska“ 51. száma, egy egyházmegyében működnek, vagy miért nem kér éppen az ottani esperes?! Ha igaz, a mit ír, hogy „a bácskai tanítók nagy része sem fegyelmet, sem egyházi szellemet nem ismer“: az nagy baj, de tegyen róla a bácskai esperes és a bácskai egyházmegye. En nem vagyok illetékes ebbe beleavatkozni. — **H. K.** A lelkészfiakról szóló tudósítást köszönettel vettem. — **N. L.** A pohárköszöntő nem a mi lapunkba való. Az üdvözlöt sem adhatom ki; a vers az alkalmas minden tulajdonságában szenved; nem tartom helyesnek és önérzetesnek azt a dívatba jött hizelgő magasztalást; hiszen éppen azzal kényeztetjük el „nagyjainkat“, s azzal alacsonyítjuk le magunkat, állásunkat. Sok a mi nagyjaink közül kétszer nagy: mikor valami egyházi tisztre megválasztják, rettenetes nagy az üdvözlő beszédek szerint; másodszer nagy, mikor meghal, borzasztó nagy a gyászbeszédek szerint, — a kettő között csupa kicsiség: nagy remények után nagy csalódás. Hanem az igazi nagyok előtt teljes tisztelettel hajtjuk meg lobogónkat! Nem engedhetem a lapot hizelgésre fölhasználni. Ismerek én olyan „nagyot“ is, a ki másokat rettenetes kitartással buzdít áldozatkésziségre, maga pedig nemcsak, hogy nem ad rá példát, hanem még a törvényes egyházi adó alól is kibúvik! — Hanem bezzeg minket gáncsol, lelkesít — hőséges szóval. Az ilyennel szemben minden hizelkedő dicséretnél szükségesebb és áldásosabb volna egy őszinte szó, akkor legalább észrevénné, hogy a fapénz csak a bolondnak jó, nekünk az ígérlet csak szép — szó. Tetteket várunk, tetteket szívesen magasztalunk! Ha mi magunk nem becsüljük többre magunkat: bizony mások sem teszik azt! Ha majd tesz valami nagyot az egyházért az illető: akkor szívesen kiadom a dicséretet! — **B. I.** Mentül előbb kiadom; miért nem szól hozzá mások is a közérdekű ügyekhez? — **K. I.** Dehogy vettem le a napirendről, csak nem tudtam beszorítani. — **P. S.** Örömmel üdvözlöm a hosszú hallgatás után. Az énekügyről nem kaphatnánk egy kis értesítést? — **G. M.** Megjelenik mentül előbb! — **P. J.** Az esetet a napi lapok megírták, nem minket illet első sorban, tehát a közlendő nagy száma miatt nem adhatom ki. — **B. Gy.** Igen köszönöm!

Német egyházba

K Á P L Á N T

keresek. Fizetése 400 korona és teljes ellátás mosáson kívül. A hely elfoglalható azonnal. Várhatok szeptemberig is, csak kérem velem tudatni, mikor foglalhatja el helyét.

Bács-Kuczurán, 1900. jún. 27.

Stúr Dániel

ág. ev. lelkész.

42 1-1

Pályázat tanári állásra.

A szarvasi államilag segélyezett ág. h. ev. főgymnasiumnál latin-német nyelvi tanszékre pályázhatni. Ilyen képzettségűek hiányában latin-magyar nyelvre képzetteknek van előnye. — Az alkalmazandó rendes tanár évi díja 1200 frt törzsfizetés, 250 frt lakáspénz, 100 frtnyi ötödéves pótlék, mely utóbbi előny az alkalmazandó véglegesítésétől számít. A rendes tanárok törzsfizetése utóbb 1400—1600 frt-ig emelkedhetik. Üresedés és kiválóság esetén előléptetésre van kilátás. Az intézetbe lépő az országos tanárnyugdíjnak kötelezett tagja. — Csak ág. h. evangélikusok bírnak kilátással véglegesítésre s oklevelesek a próbaév után figyelemben részesülnek. Nem oklevelesek csak helyettesekül alkalmazhatók. Ezek évi díja 800 frt és 100 frt lakáspénz. — A pályázók életkorukra, vallásukra, tanulmányaikra, képesítésükre, egészségükre, eddigi szolgálataikra, hadkötelezettségükre vonatkozó irataikat f. évi július hó 29-ig a főgymnasium igazgatójához küldjék. — A megválasztott hivatalát augusztus végén tartozik elfoglalni.

Szarvason, 1900. július 5.

Mikolay Mihály

főgymn. feltűgyelő.

43. 3-1

Pályázat.

A **rozsnyói** államilag segélyezett ág. h. ev. főgymnasium

rendes rajztanári állásra

hirdet pályázatot. E tanszék a nmt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium kinevezési jogához tartozik. Pályázhatnak oklevéllel bíró protestáns, első sorban ág. h. ev. tanárok és tanárjelöltek. A tanszék szept. 1-én foglalandó el. A kinevezendő tanár hetenkint 22 tanóra betöltésére köteles. — **Javadalmazás:** 2400 kor. évi fizetés, 400 kor. lakáspénz és 200—200 kor. ötödéves korpótlék. A 2800 és 3200 kor. fizetési fokozatokba való előléptetés üresedés esetén a tanintézetnél töltött r. tanári évek szerint pártfogósági határozattal történik. Okleveles pályázó hiányában helyettes tanár **1600 kor.** fizetéssel fog alkalmaztatni. — Az intézet rendes tanárai az országos tanári nyugdíjintézetnek köteles tagjai. — Az első ízben alkalmazott rendes tanár egy sikeres próbaév után állandósíttatik. — A szabályszerűen felszerelt folyamodványok a nmt. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumra címezve **f. évi július 20-ig** dr. Pósch Dezső főgymnasiumi felügyelőhöz nyújthatók be.

Rozsnyó, 1900. június 28.

Dr. Pósch Dezső

40 2—1

főgymn. felügyelő.

EGY ÚJ REFORMÁ- CZIÓ KÜSZÖBÉN

VAGYIS
A XX. SZÁZAD, MINT A RÓM. KATH. EGY-
HÁZ ÉLETÉNEK UTOLSÓ ÉVSZÁZADA.

IRTA:
TÓVÖLGYI TITUSZ.

Ára postán küldve, bérmentve 4 kor.
Lelkészek és tanítóknak 2 kor. 50 fill.

Azok a lelkész urak, kik a könyvet már megrendelték és tartalma meggyőzte őket arról, hogy terjesztésével a társadalomnak szolgálatot tesznek, egész tisztelettel fölkéretnek, sziveskedjenek hozzánk fordulni és mi kívánatra (a könyvek áranak 3 havi határidőn belüli megküldése mellett, példányát 2 koronába számítva,) a megrendelt könyveket azonnal postára tesszük.

41 3—1

Kiváló tisztelettel

EGY ÚJ REFORMÁCZIÓ KÜSZÖBÉN
KIADÓHIVATALA
BUDAPEST, VII., Rottenbiller-utca 1 sz.

Pályázat.

A **Besztercebányai** ág. hitv. ev. gymnasiumnál a latin és magyar nyelv tanításával egybekötött

helyettes tanári állásra

pályázat hirdettetik. — Fizetés: 1600 korona havi előleges részletekben. — Az egyházi közgyűléshez intézett és kellően felszerelt folyamodványok f. évi július hó 20-ig a gymnasium igazgatójához küldendők, ki megkeresés esetén bővebb felvilágosítással is szolgál.

Besztercebányán, 1900. július.

Burkovszky Kálmán

44 2—1

gymnasiumi felügyelő.

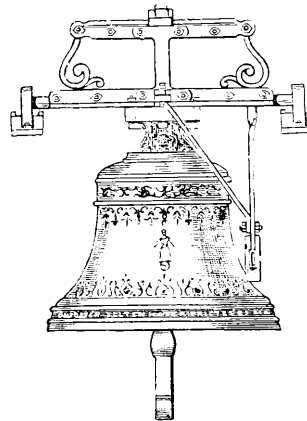
Alapított 1816.

Alapított 1816.

Hazánk legrégebb harangöntődéje SELTENHOFER FRIGYES FIAI

csász. és m. kir. udvari szállítók

☞ SOPRONBAN. ☜

Ajánlják legjobban berendezett harangöntődjüket a t. egyházak és községeknek.

Harangok bármely nagyságban és zengzetben, csak a legfinomabb harangérből, tiszta csengető hanggal öntetnek.

Repedtharagok újra öntetnek; ezek, valamint az új harangok is a már

meglevőkhöz teljes összhangzatban öntetnek. **Minden harang** hangja **előre** határozatlik meg.

Különösen figyelemztetjük szabadalmazott **kovácsolt vasból** készült szerkezetünkre nagy harangok részére, mely által ezek könnyen húzhatók s a falakat nem rázzák. Farkonákkal bíró harangok ezen szerkezetre olcsó árért átalakíttatnak.

Kovácsolt vasból készült tűzmentes **harangállványokat**, czélszerű szerkezetben s olcsó árak mellett legjobban ajánlunk.

Előnyös feltételek engedtetnek.

Költségvetéssel s képes árjegyzékkel postafordul-tával szolgálunk. 1. 12—7

Tíz évi jótállás.